

El meravellós desembarc dels grecs a Empúries Manuel Brunet

VICENÇ PAGÈS JORDÀ > TEXT

El desembarc de Manuel Brunet a l'Empordà

AUTOR DESCONEGUT / ARXIU HEREUS DE MANUEL BRUNET

Manuel Brunet i Solà. Va néixer el 10 de juny de 1889 a les Voltes de Dalt de la plaça del Mercadal de Vic i va morir el 5 de gener de 1956, a Figueres.

Entès com a gènere literari, l'Empordà és conreat sobretot per forasters bocabadats que miren de compendiar el territori —puríssim— i el caràcter —pintoresc— dels natius en obres exemptes d'ironia. Em refereixo a llibres com *Les gràcies de l'Empordà*, de Pere Coromines, o *Una interpretació de l'Empordà*, de Carles Pi Sunyer. Ja des del títol, *El meravellós desembarc dels grecs a Empúries*, de Manuel Brunet, s'auto-exclou d'aquest grup.

Manuel Brunet va créixer en un entorn catòlic, va entrar al seminari i va ser deixeble del canonge Jaume Collell. Després de treballar com a periodista en publicacions com *La Publicitat*, *Mirador* —que va dirigir— i *La Veu de Catalunya*, es va exiliar arran de la guerra i a partir de 1942 va viure a l'Empordà —la seva esposa procedia de Castelló d'Empúries—, on va exercir una influència considerable. Catòlic, conservador i catalanista, va ser mentor d'Anna Maria Dalí i va inspirar el llibre *Salvador Dalí vist per la seva germana*, un retrat que humanitzava el geni i que, doncs, el va molestar tant que no va deixar de vilipendiar Brunet amb minuciositat fins a la seva mort, que es va esdevenir a Figueres el 1956.

Al marge dels poemes de joventut i dels articles periodístics, l'obra literària de Manuel Brunet està formada sobretot per llibres religiosos. L'única ficció que va publicar és *El meravellós desembarcament dels grecs a Empúries*, curiosament la seva obra més coneguda. Publicada en català l'any 1925, va ser reeditada als anys cinquanta, vuitanta, noranta i l'any passat. El 1943, Destino —Brunet col-

>> *Part de l'equip de Destino els anys quaranta. D'esquerra a dreta, Joan Teixidor, Manuel Brunet, Josep Vergés, Néstor Luján i Josep Pla.*

laborava habitualment amb aquesta editorial— en va publicar una traducció al castellà seguida de l'assaig *El Ampurdán y los ampurdaneses*, que ocupa una tercera part del llibre.

En el pròleg, Brunet avisa que *El meravellós desembarcament dels grecs a Empúries* neix per combatre el tòpic noucentista que identificava l'Empordà amb Grècia: el text neix com una sàtira sense altre objectiu que mostrar una alternativa festiva a la interpretació oficial. Així, el primer comerciant grec arriba amb unes intencions clares: «Hi ha prou gent en aquesta plana per fer bona fira, si no es busquen raons». La tripulació hi afegeix l'interès diguem-ne sentimental. Tant el comerciant com els tripulants, interessats en el contacte amb els nadius, n'aprenen fàcilment la llengua. No ha de sorprendre, davant l'allau d'anacronismes voluntaris que inclou el llibre, que el riu ja es digués Fluvià abans que arribessin els romans.

>> *Reedició del llibre El meravellós desembarcament dels grecs a Empúries, dins la col·lecció Josep Pla, editada per la Diputació de Girona, 2014.*

Poc després que un dels tripulants, en Mariner, conegui la noia Tamariu —que té l'atractiu de la innocència i va vestida amb parracs—, se sent per primera vegada una galanteria a l'Empordà. Aviat la túnica tapa la pell de les natives d'aquell paradís, com la fulla de parra va tapar les vergonyes d'Adam i Eva: amb els grecs, si seguim Brunet, arriba la cultura, i per tant el pudor. Algun pagès s'engeloseix, i fins i tot es prepara una emboscada, però la sang no arriba al mar. Els productes manufacturats (roba, estatuetses, *souvenirs* de Grècia) s'intercanvien per matèries

Catòlic, conservador i catalanista, va ser mentor d'Anna Maria Dalí i va inspirar el llibre *Salvador Dalí vist per la seva germana*

AUTOR DESCONEGUT / ARXIU HEREUS DE MANUEL BRUNET

AUTOR DESCONEGUT / ARXIU HEREUS DE MANUEL BRUNET

>> A l'esquerra, retrat de Manuel Brunet i la seva dona, Maria Teresa Mayor, l'any 1924. A la dreta, una altra imatge de Manuel Brunet.

primeres. Brunet, que coneix el futur del passat, hi intercala alguna profecia: «Una de les noies explicà que a Roses no hi faria de mal veure una botiga de firaire». Seguint aquesta línia, del nom de la deessa Astarté sorgeix el topònim l'Estartit. En determinats passatges, la sornegueria de Brunet augmenta, com quan es refereix als vaixells: «Certament, així, de lluny, haurien dit que podien ésser bressol de Venus, però per dins feien una bravada de vi que el vent no esbandia i una ferum de salvatgina que empestava».

El meravellós desembarc dels grecs a Empúries té un aire d'auca, mostra un costumisme tergiversat sense malícia que ens fa pensar en les representacions nadalenques d'*Els pastorets*. Llegit ara, més que una crítica a la transcendència noucentista, ens sembla més aviat una mostra de cursileria noucentista; així, per exemple, Brunet sosté que l'Empordà s'assembla més a la Grècia ideal que no a la real. L'autor hi incorpora localismes com *llefarut* i *cavorca*, però el seu és un humor de

seminari vigatà que avui dia ens fa somriure més per la ingenuïtat de les intencions que per l'efectivitat del resultat. Si fa no fa, com una tira del TBO.

L'assaig *El Ampurdán y los ampurdaneses*, que apareix inicialment a l'edició castellana de Destino, forma part d'un altre gènere: l'examen antropològic de les característiques constitutives de l'empordanisme. Divuit anys després de la primera edició, l'autor hi afirma que només ha estat una vegada al Baix Empordà, com si calgués travessar un oceà tempestuós per desembarcar-hi, o com si es pogués parlar de l'Empordà sense anar més al sud del Montgrí. Sigui com sigui, ja ha quedat clar que no parlem de geografia, sinó de literatura.

En aquest assaig, Manuel Brunet exposa els trets geogràfics de l'Empordà (l'Alt), pontifica sobre la tramuntana i s'esplaia sobre el caràcter dels autòctons: «*Aquí se profesa el mercantilismo del mínimo esfuerzo*». No li manca raó quan afirma que els figuerencs es dediquen al comerç perquè els fa mandra posar-se a fabricar. També se serveix

d'un vocabulari que ha envellit malament, i que avui ens faria vergonya utilitzar: «*Racialmente, el Ampurdán es uno de los países del Mediterráneo donde hay menos gentuza*». La vena catòlica apareix a cada paràgraf: no només sant Pau va desembarcar a Empúries, sinó que hi va deixar una influència que als anys quaranta es veu que era enorme, tot i que avui sembla evaporada del tot.

Noranta anys després de la primera edició, *El meravellós desembarc dels grecs a Empúries* es pot llegir com a mínim de quatre maneres: a) com una mostra de jocfloralisme en prosa; b) com la reformulació del mite maragallià del pastor i la sirena en l'aparellament fundacional d'un mariner i una camperola; c) com el somni marítim d'un català de terra endins; d) com la cristal·lització d'una vocació geogràfica. Ho afirma Jaume Guillaumet a *L'Empordà dels escriptors*: «Manuel Brunet es fa empordanès per matrimoni i literatura».

Vicenç Pagès Jordà
és escriptor.

El meravellós desembarc dels grecs a Empúries neix per combatre el tòpic noucentista que identificava l'Empordà amb Grècia